

Η γέννηση της Αγγλοσαξονικής Βρετανίας.

Γράφει ο Μάριος Νοβακόπουλος, διεθνολόγος – μεταπτυχιακός φοιτητής
Βυζαντινής Ιστορίας.

Ο χώρος των Βρετανικών νήσων υπήρξε για πολλούς αιώνες πεδίο διαδοχικών εγκαταστάσεων, αποικισμών και εισβολών πληθώρας λαών, οι οποίοι μέσα από μακροχρόνιες διεργασίες διεμόρφωσαν το σύγχρονο βρετανικό έθνος. Η περίοδος που ακολούθησε την πτώση της Δυτικής Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας είδε ορισμένες από τις σημαντικότερες τέτοιες αλλαγές. Με την αποχώρηση των λεγεώνων προς την Ευρώπη στις αρχές του 5ου αιώνα η Britannia, ρωμαϊκή επαρχία επί αιώνες, έμεινε έκθετη σε εχθρικές επιδρομές. Οι εκλατινισμένοι και εκχριστιανισμένοι Κελτο-Ρωμαίοι άρχισαν να δέχονται ολοένα και περισσότερο την πίεση των γερμανικών φυλών που έπλεαν από τα ανατολικά, αναζητώντας τη δική τους τύχη στη λεγόμενη «Μεγάλη Μετανάστευση των Λαών». Από την περιοχή της σημερινής Δανίας και βορείου Γερμανίας οι φυλές των Άγγλων (Angli, Angles), των Σαξόνων (Saxons, Sassenach, Saeson) και των Ιούτων (Jutes), μαζί με Φρισίους από την Ολλανδία, έφθαναν κατά κύματα στα βρετανικά εδάφη. Ένας μακρύς και επίμονος αγώνας ξεκίνησε ανάμεσα σε γηγενείς και εισβολείς: η αντίσταση των «πολιτισμένων» Κελτο-Ρωμαίων χριστιανών εναντίον των «βαρβάρων» Αγγλοσαξόνων παγανιστών θα αποτυπωθεί ανεξίτηλα στη βρετανική συλλογική μνήμη μέσα από το θρύλο του βασιλιά Αρθούρου.

Μέχρι τα τέλη του 6ου αιώνας οι αγγλοσαξονικές φυλές είχαν ολοκληρώσει την κατάκτηση του μεγαλύτερου μέρους της Βρετανίας. Γεωργοί όντας, όπως είχαν συνηθίσει από τις ηπειρωτικές τους πατρίδες, εγκαταστάθηκαν στα βοσκοτόπια και τις εύφορες πεδιάδες της ανατολής. Οι Κέλτες περιορίστηκαν στα ορεινά της Ουαλίας, της Κορνουάλης και των σκωτικών συνόρων, διαμορφώνοντας περίπου τα σύγχρονα σύνορα της Αγγλίας. Η ερήμωση των παλαιών ρωμαϊκών πόλεων, η κατάστροφή των εκκλησιών και οι σφαγές που συνόδευσαν την κατάκτηση οδήγησαν στην πτώση του κλασσικού πολιτισμού του νησιού και τη βίαιη λήξη της κελτικής «Εποχής των Αγίων». Η οικονομική και κοινωνική ζωή μαράζωσαν, ενώ η παρακμή της μόρφωσης είχε ως αποτέλεσμα ο πρώιμος αγγλικός μεσαίωνας να έχει εξαιρετικά περιορισμένα γραπτά μνημεία, οδηγώντας στο χαρακτηρισμό του ως «σκοτεινών χρόνων».

Εν μέσω των ερειπίων οι Αγγλοσάξονες εδραιώθηκαν και άρχισαν να οικοδομούν τον δικό τους κόσμο. Κατά παράδοση οργανώνονταν σε επίπεδο κοινότητας και φυλής, σε μία συμφωνία ελευθέρων αγροτών με ηγεμονίσκους-πολεμιστές (earls). Συν τω χρόνω δημιουργήθηκαν βασιλεια, μεγαλύτερες και πιο συγκεντρωτικές δομές. Ο αριθμός και η έκταση των βασιλείων άλλαζε συχνά διότι, όπως θα φανεί παρακάτω, οι βασιλείς πολλές φορές διαιρούσαν τα εδάφη τους μεταξύ των διαδόχων τους, ύστερα επανενώνονταν κτλ. Ύστερα από τις ανακατατάξεις των πρώτων χρόνων, σχηματίστηκε ένα σύστημα αγγλοσαξονικών βασιλείων που αργότερα οι ιστορικοί επονόμασαν «Επταρχία». Ξεκινώντας από το βορρά προς το νότο, αποτελείτο από τη Νορθουμβρία, τη Μερκία, την Ανατολική Αγγλία (East Anglia), το Έσσεξ (Ανατολικοί Σάξονες), το Κεντ, το Σάσσεξ (Νότιοι Σάξονες) και το Ουέσσεξ (Δυτικοί Σάξονες). Αυτά τα βασίλεια (πρωτόγονα και εντελώς υποτυπώδη ακόμη και για δυτικοευρωπαϊκά δεδομένα) βρίσκονταν σε έναν διαρκή ανταγωνισμό μεταξύ τους και με τους Κέλτες, εμποδίζοντας ή καθιστώντας θνησιγενείς οποιαδήποτε εγχειρήματα για νησιωτική ενότητα (αν θεωρήσουμε πως απασχολούσαν τους εκάστοτε ηγεμόνες, πέραν της επέκτασης της δικής τους επικρατείας). Τον 7ο αιώνα, ύστερα από δραστήριες ιεραποστολές από τη Ρώμη, επετεύχθη ο εκχριστιανισμός των Αγγλοσαξόνων. Από το σημείο εκείνο ξεκινά η ανάπτυξη ενός νέου πολιτισμού, με επίκεντρο πλούσια και δραστήρια μοναστήρια όπως του Λίντισφαρν στις βορειοανατολικές ακτές της Νορθουμβρίας. Με τη βοήθεια Ελλήνων και Λατίνων κληρικών η μάθηση και η κλασσική παιδεία άρχισαν να ανακάμπτουν στη Βρετανία. Η άνθιση της τέχνης (χρυσοχοΐα, μικρογραφία

κ.α.), της παραγωγής βιβλίων και η πρώτη μεταφορά της παλαιάς αγγλικής γλώσσας σε γραπτή μορφή κάνουν τους ιστορικούς να ομιλούν για μια μικρή «Χρυσή Εποχή» μέσα στη γενική οπισθοδρόμηση του πρώιμου Μεσαίωνα.

Την περίοδο πριν τις νέες εισβολές, κατά τα τέλη του 8ου και τις αρχές του 9ου αιώνας, η ισορροπία ισχύος στην Αγγλία είχε αρχίσει να σταθεροποιείται. Κυρίαρχη πολιτική δύναμη είχε αναδειχθεί το Βασίλειο της Μερκίας. Από το κέντρο της Βρετανίας όπου ήταν τοποθετημένη, επί της βασιλείας του Όφφα (757-796) η Μερκία εξαπλώθηκε προς όλες της κατευθύνσεις, απορροφώντας τις φυλετικές ηγεμονίες πέριξ αυτής και επιβάλλοντας την επικυριαρχία τις στα έξι μικρότερα αγγλοσαξονικά βασίλεια. Ταυτόχρονα καθορίστηκαν και τα σύνορα με την Ουαλία, σχεδόν ακριβώς όπως ισχύουν σήμερα. Ο Όφφα ήταν ο πρώτος Αγγλοσάξονας βασιλιάς που επιβλήθηκε (έστω έμμεσα) σε όλο το νησί και έτυχε αναγνώρισης από τον δυτικοευρωπαϊκό κόσμο, διατηρώντας στενές σχέσεις με την Αγία Έδρα της Ρώμης και τον ίδιο τον Καρλομάγνο, τον πανίσχυρο αυτοκράτορα των Φράγκων. Μία σειρά όμως αδυνάμων διαδόχων εξασθένησε την επισφαλή υπεροχή του βασιλείου στα βρετανικά εδάφη. Η «Μερκιανή υπεροχή» έληξε με την άνοδο του Ουέσσεξ, του Βασιλείου των Δυτικών Σαξόνων. Υπό την ηγεσία του βασιλιά Έγκμπερτ (802-839) το Ουέσσεξ επεκτάθηκε τόσο στα δυτικά, υποτάσσοντας την κελτική Κορνουάλη («Νότια Ουαλία» στην ορολογία της εποχής) όσο και στα ανατολικά, αντιμετωπίζοντας και πατάσσοντας τη δύναμη της Μερκίας στη μάχη του Έλλαντουν το 825. Τα μικρά βασίλεια της νοτιοανατολικής Αγγλίας (Σάσσεξ, Έσσεξ, Κεντ) πέρασαν από την επικυριαρχία της Μερκίας σε αυτήν του Ουέσσεξ. Το 829 ο Έγκμπερτ εξανάγκασε σε υποτέλεια την ίδια τη Μερκία, και μέσα στο ίδιο έτος εξεστράτευσε στη Νορθουμβρία και την Ουαλία. Όμως, όπως συνηθιζόταν στους αγγλοσαξονικούς πολέμους, η στρατιωτική επικράτηση σπάνια ακολουθείτο από πλήρη πολιτική προσάρτηση, εποικισμό και ανατροπή της τοπικής ηγετικής τάξης. Έτσι από το 830 κιόλας η Μερκία ανέκτησε την αυτονομία της ως διακριτό βασίλειο. Καθώς τα ιστορικά αρχεία της περιόδου είναι λίγα και αποσπασματικά, δε είναι γνωστόν αν αυτή κερδήθηκε στο πεδίο της μάχης ή ήταν παραχώρηση του Έγκμπερτ. Το μόνο βέβαιο είναι πως πλέον το κέντρο ισχύος είχε μετακινηθεί από την κεντρική στη νότιο Αγγλία, με το Ουίντσεστερ, πρωτεύουσα του Ουέσσεξ, να καθίσταται πολιτική έδρα όλου του νησιού. Τις δεκαετίες που ακολούθησαν τα δύο βασίλεια διετήρησαν καλές σχέσεις, αφήνοντας πίσω τον «παραδοσιακό» τους ανταγωνισμό. Την πολιτική και στρατιωτική τους συνεργασία επιστέγασαν επιγαμίες και συμβολικές πράξεις όπως η κοπή πανομοιοτύπων νομισμάτων.

Η συμφιλίωση των δύο ισχυροτέρων βασιλείων της Αγγλίας θα έχει σημαντικές συνέπειες στο εγγύς μέλλον, αφού η νεότευκτη ειρήνη θα θρυμματιστεί από έναν νέο εισβολέα. Η πλημμυρίδα αυτή που ήλθε από το βορρά αποτέλεσε τη μεγαλύτερη πρόκληση για το χριστιανικό αγγλοσαξονικό κόσμο, απειλώντας τον με ολοκληρωτικό αφανισμό.
(συνεχίζεται)

Πρώτη δημοσίευση: περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία, 2017

Πηγή : www.antibaro.gr/article